

זבחים דף קה

{בדברי רעק"א בפסול יוצא}

לעיל קד, ב. גמרא, מאי לאו פסול לינה, לא פסול טומאה ופסול יציאה. וכתב רעק"א בגליהש"ס דלא מספיק לדחות הראיה לומר דאירי בפסול טומאה, דלמ"ד טומאה הותרה בציבור ל"ש טומאה. ונקט בפשיטות דדין טומאה הותרה בציבור שייך אפי' כאן בפרים הנשרפים, אמנם, אין זה דבר פשוט, וע' תוס' מעילה (ח, א) דמשמע דל"ש טומאה הותרה בפרים הנשרפים לגבי שריפה בבית הדשן, ע"ש, ועמד ע"ז בעולת שלמה, וכתב דלרעק"א בע"כ צ"ל דתוס' שם למ"ד דחווה, ע"ש, אבל למ"ד הותרה מהני אפי' לשרוף הבשר בבית הדשן.

ורעק"א תמה דברישא א"א לפרש פסול יוצא דנשרף בחוץ, וע' עולת שלמה דהו"ל להקשות יותר דאין פסול יוצא אחר זריקה, אבל ע' אור שמח (פסוה"מ פי"ט ה"ג) דלפני הוצאת אימורין א"א להוציא הבשר, וא"כ שייך פסול יוצא אפי' אחר זריקה, ומ"מ אז נפסל בחוץ ונשרף בחוץ. [וע' ח'י הגרז"ס שהגיה בדברי רעק"א, ע"ש, וע"ש מש"כ לעיל ליישב קושייתו, דאינו ברור דאם נפסל ביציאה גופה דדינו בשריפה בחוץ, ע' לעיל, ועכ"פ סו"ס צ"ע דליכא כלל פסול יוצא אחר זריקה וכו"ל].
ובעולת שלמה תי' דלעולם משכח"ל פסול טומאה ובשעירי ע"ז דאינו קבוע זמן ואז ליכא דין הותרה בציבור ואז משכח"ל פסול טומאה, והרישא איירי בקרבנות הללו ולא ביו"כ, והסיפא איירי או בפסול טומאה בשעירי ע"ז, או בפסול יוצא ביו"כ, אבל הרישא רק בשעירי ע"ז, ע"ש.

{האם שאלת הגמרא ביציאה שייך גם לר' יוחנן}

יציאה מהו שתועיל וכו'. ומבואר בגמ' דכל הנידון רק לר"ל לעיל (פט, ב) דס"ל גבי בשר קק"ל פסול דלא הגיע זמנה לצאת אפשר כאן עדיף דסופה לצאת חובה, אבל לריו"ח דמכשיר בבשר קק"ל דסופה לצאת, כ"ש כאן דסופה לצאת חובה דכשר.

וממילא פסקי הרמב"ם תמוהים, שפסק לעיל כריו"ח בבשר קק"ל (פסוה"מ א, לב), ואעפ"כ פסק כאן שאלת וספיקת הגמ' (פי"ט פסוה"מ ה"ג) דהוי ספק, וזה תימה דלריו"ח אינו נידון כלל, ואיך יתכן דבשר פרים גרע מבשר קק"ל, וע' כס"מ בשם ר"י קורקוס שם, וע' לח"מ שם שהאריכו בזה.
וכתבו האחרונים, [ע' קרן אורה מעילה (ו, א) וכו"כ הגרי"ז - הו"ד בשיעורי הגרי"ד לעיל (כו, א)], וכ"כ הקה"י סי' לו], דבאמת בגמ' (פט, ב) למסקנא טעמיה דריו"ח אינו משום דסופה לצאת כשר אלא אפי' אימורים דאין סופן לצאת נמי כשר דהוי קק"ל, ובקק"ל ליכא פסול יוצא כלל, ופירש"י שם דלשון סופה לצאת אינו לשון דריו"ח אלא לשון דגמ' ואינו כן למסקנא, וא"כ בעצם שייך שפיר להסתפק כאן בפרים דהוי ק"ק, אם יש פסול יוצא, או כיון דסופן לצאת חובה כשר.

והא דאמרו בגמ' אליבא דר"ל, היינו לשיטתיה צריכים לברר דסופה לצאת חובה עדיפי.
ומ"מ הקשה הקה"י דבלשון הרמב"ם צ"ע שכתב בפ"א פסוה"מ בטעמיה דריו"ח משום סופה לצאת ולכן כשר, וזה צ"ע ממנ"פ שהוא נגד מסקנת הגמ' שם דגם אימורין כשר, וע' שם מש"כ בזה.
והגרי"ז (לעיל כו, א) כתב ליישב דברי הרמב"ם באופ"א, עפ"י הירושלמי (יומא פ"ו ה"ו) שציין רעק"א כאן בגליון הש"ס, דגם לריו"ח יש להסתפק כיון דיוצא חוץ לירושלים גרע טפי, וביאר הגרי"ז, דמבואר בירושלמי דדין סופה לצאת הוא שיש כבר המחיצות של אח"כ, וזה שייך רק בירושלים.

{ג' ביאורים בראשונים בביאור שאלות הגמרא}

בעי ר"א פרים וכו' שיצא רובו במיעוט אבר וכו', ויש ג' ביאורים בראשונים בביאור השאלה, רש"י מפרש השאלה לגבי טומאת בגדים, תוס' פירשו דהנידון אם נטמא או נפסל איפוא שורפים, דביציאתם נשרף בחוץ. וכ"ה ברש"י עצמו להלן בהגהה, [וע' הגהות הב"ח להלן].
והרמב"ם (יט פסוה"מ ג) מפרש לענין פסול יוצא גופא, וכמו את"ל שיש פסול יציאה האם נקרא שיצא כה"ג או לא.

והראב"ד שם משיג על הרמב"ם ומפרש כרש"י דנידון לגבי טומאת בגדים של הנושאים. ובסמוך איירי לגבי גברי, ולרש"י כפשוטו כמו כן הנידון לגבי טומאת בגדים של הנושאים מבפנים, וכמ' מפורש בראב"ד שם דהנידון כאן לגבי טומאת בגדים, והוא חידוש דאזלינן בתר רוב נושאים, ונקראו המיעוט שיצאו כבר, ולכאורה למעשה יש דין של ואחר יבוא אל המחנה, וגם במשנה תנן דרק אם יצאו האחרונים טמאים, וכתב הקר"א דבמשנה דתנן דאחרונים לא יצאו לא נטמאו היינו בשנים שנים, אבל רוב אז המיעוט אזיל אחר הרוב. [וע' בחזון יחזקאל (חידושים) שכתב לחדש דהנידון להיפך אם הבהמה בפנים אם הראשונים טמאים בחוץ כיון שהם רוב, ע"ש משכ"ב].

ולתוס' לגבי פסול שריפה צ"ע מה שייך הנושאים לכאן, וכיון שרוב הבהמה בחוץ מה הצד תלוי בנושאים. **[ובעולת שלמה וכן בחזו"א]** (קמא לט, ג) כתבו דכאן מודו התוס' לרש"י דהגידון בטומאת בגדים, ע"ש, וכן מדויק בלשון התוס' (ד"ה או דלמא) דכאן מודו לרש"י, 'דגברי טהורים'. **והרמב"ם** מפרש ג"כ לגבי פסול יוצא, ויצא חצי בהמה, ורוב נושאים אפשר דנים הבהמה שיצא. ובעיקר שיטת הרמב"ם לגבי פסול יוצא הקשה **הקר"א** דבכל הקדשים ביוצא אינו תלוי בכלל ברוב אלא בכל חלק שיוצא נפסל, [וכן מבואר לעיל כו, א להדיא], וא"כ מהיכ"ת תלוי ברוב, וע"ש דודאי מיעוט היוצא פסול, והגידון לגבי מה שנשאר בפנים אם ג"כ נפסל משום רובו ככולו. אבל הקשה **המרכבת המשנה** (פסוה"מ שם ד"ה ויותר נראה) דהלא יש פסול יוצא בכל הקדשים ולמה דנו ע"ז דוקא כאן בפרים יותר מכל בהמה קדשים. ותי', וכ"כ **הגרי"ז** באורך לעיל (קד, ב), דבעלמא ל"ש מושג של רובו ככולו על יוצא, דליכא דין יציאה כלל, ול"ש לדון מדין רובו ככולו אלא בפרים שיש דין יציאה בפרים, ויש דין של סופן לצאת, ורק לפני זריקה פסול, וכיון שיש חפצא ודין של יציאה שייך לדון ברוב כזה אם נתקיים היציאה וממילא ה"ה לפני זריקה נפסל מה"ט, אבל הוא דין מסויים ביציאה בפרים דווקא, ע"ש.

{ספק אם יש טומאת בגדים בהולכה או רק ביציאה}

שאלת הגמ' בבבולסי, למסקנא ע' **רש"י ותוס'** דפשיטא דגברי ראשונים טמאים, והגידון בגברי אחריני, והם בחוץ דאל"כ טהורים, אבל הבהמה בפנים, האם דנים הבהמה כבפנים וטהורים, או כמי שהוא בחוץ וטמאים. והנה, הח"ח **בזבח תודה** להלן ע"ב (ד"ה לומר לך) מספק"ל בעיקר טומאת בגדים של המוציאים האם זה דוקא על פעולת ההוצאה לחוד, או אפי' כל משך ההולכה לחוץ לג' מחנות טמאים, ונפק"מ אם גברי חדשים באים להוליך אחר שכבר יצא, ודקדק מלשון הרמב"ם דטמאים כל הזמן הולכת הפרים. וכתב **החזו"א** (קמא לט, ח) כתב דעל הצד במקלות כאן טמאים הגם הבהמה בפנים, [וכן הוא ברש"י שלא הוציאו הבהמה לחוץ אח"כ] א"כ מפורש דלא בעינן מעשה הוצאה, דאפי' אם נחשוב הבהמה כיצא, מ"מ סו"ס לא עשו החדשים מעשה הוצאה, ובע"כ לא בעינן מעשה הוצאה אלא כל הולכה נמי מטמא. [וע' לשון התוס' דחשוב כאילו מוציאים אותן מפתח העזרה ולחוץ]. ולכאורה ק' לומר דזהו גופא ספיקת הגמ' דהו"ל להסתפק בכל הולכה בחוץ וכספיקת הח"ח, אלא לשני הצדדים הוא כן, ורק הספק בכה"ג שהפר בפנים אפשר כיון דהדור הדור. וע' להלן (ע"ב) עוד בזה בגדר יסוד טומאת בגדים בהוצאה.

{סוגיא דסופה לטמא טומאה חמורה}

פשטות הגמרא **בנדה** (נא, א) דא"צ לא הכשר מים ולא הכשר שרץ, וכן מבואר בשיטת ר"מ בסוגיין ובביאור תי' הגמ' בשיטת רבנן יש ד' שיטות בראשונים; א] **רש"י** בסוגיין מפרש דגם רבנן ס"ל כר"מ ורק ס"ל דבעינן עכ"פ חזי לטומאה, וחי אינו חזי כלל לטומאה, אבל בפרים אחר שחיטה אה"נ א"צ לא הכשר מים ולא הכשר שרץ. וכן הוא שיטת **התוס' בב"ק** (עז, א) ופירשו סברת רבנן דעכ"פ בעינן אוכל, והכשר אכילה בעינן, ונחלקו ר"מ ורבנן אם ע"י סופה לטמא מועיל גם להכשר אכילה, דדבר שאינו אוכל כאוכל, ונפק"מ בשעיר אם מקב"ט חי. [וע' קה"י **טהרות** (סי' מ') דלרש"י כאן אפי' אם הוי אוכל יש דין בפנ"ע דחי אינו מקב"ט ולכן עדיין לא חזי לטומאה, ולתוס' כל החסרון רק משום שאינו אוכל, ולכן לרבנן בע"כ לא מהני לעשות אינו אוכל לאוכל].

ב] **הראב"ד בהשגות** על הרמב"ם (ג' אבה"ט ג') מפרש בפ"א דלרבנן עכ"פ בעינן הכשר מים, ונמצא לפי"ז לדינא לרבנן דסופה לטמא טומא"ח בעינן הכשר מים. וכן פי' הרש"ש בשיטת רש"י בסוגיין. וכבר תמה בזה **רעק"א** (שו"ת תנינא סי' צט) דהוא נגד הגמרא **בנדה** (נא, א). **[ובחזו"א]** (עוקצין ה, יב) הגיה בדברי הראב"ד שכוונתו כפירש"י כאן בסוגיין].

ג] רש"י **בחולין** (קכא, א) וכן **בבכורות** (י, א) כתב דלתנא דב"י בעינן עכ"פ הכשר שרץ, ורק הכשר מים לא בעינן, וכפשוטו הוא נגד גמ' הנ"ל בנדה דגם הכשר שרץ לא בעינן, וע' **רעק"א** שם. וכתב רעק"א די"ל דרש"י מפרש כן בתי' הגמ' כאן לרבנן, דלרבנן הכשר שרץ מיהא בעינן. וכן מפורש בתוס' רי"ד בנדה (נא, א).

ובכס"מ כתב דזהו כוונת הראב"ד בהשגות בפ"א השני, [וע' **חכם צבי** (סי' קז) דאין זה כוונת הראב"ד אלא דרבנן הוא דס"ל כן ולא תנא דב"י עצמו, ע"ש].

ד] דעת רביעית הוא שיטת הרמב"ם שכתב (שם) לחלק בין פרים ונבלת העוף, וכל דין סופה לטמאה טומא"ח נאמר רק בטומאת נבלה בלבד. וכן הובא דעה זו בראשונים בשבועות (יא, ב) ע"ש ברמב"ן ור"ן בשם ר"ת, וכן בשיטה מקובצת בב"ק (עז, א ד"ה ותלמיד ר"פ).

ובביאור הגמ' ע' שפ"א דסתום בגמ', וע"ש בראשונים איך שפירשו כן בדעת המקשן.

ובכס"מ כתב נמי לפרש הרמב"ם עד"ז, ורק הוסיף דנבלה עדיף דמטמא במגע, ובח"צ (סי' קז) תמה דאינו מטמא במגע אלא בבית הבליעה, וזה למעשה תלוי אם גדר טומאת נבילה בבית הבליעה הוא טומאת אכילה או טומאת מגע, ע' חי' הגר"ח בספרו הלכות טומא"א שדן בזה, וכ"כ בקה"י (טהרות סי' מ) בבי' דברי הכס"מ, וע' חזון יחזקאל (יומא פ"ג ה"א) דבזה גופא נחלקו ר"מ ורבנן, ע"ש. וע"ש בח"צ מה שביאר סברת הרמב"ם לחלק בין פרים לנבלה.

ובקה"י (טהרות סי' מ) וכן במשנת ר' אהרן (טהרות סי' כג) ביארו יסוד שיטת והבנת הרמב"ם ור"ת בהחילוק בין נבלה לפרים, דלדין סופה לטמאה טומא"ח בעינן שמטמא בעצם, אבל בפרי הנשרפים המתעסקים טמאים מטה"כ ואינו טומאה בגוף הפרים.

ונמצא עכ"פ לדעה זו, דבעלמא בסופה לטמא א"צ לא הכשר מים ולא הכשר שרץ, ורק בפרי הנשרפים אינו בכלל הכלל של סופה לטמא לרבנן, וה"ה בשעיר נמי אינו מקב"ט מחיים.

קה, ב

{ביאור הגמרא בשיטת ר"מ דבעינן מחשבה}

בסוגיא של כזית נבלה בידה בשיטת ר"מ, איתבייה וכו' י"ג דברים וכו'. כתב הקה"י (טהרות סי' מב) דמבואר כאן בסוגיין יסוד בשיטת ר"מ, דגם לדידיה בעינן מחשבה, והביאור, דאה"נ א"צ שיהיה אוכל, מ"מ מצריך שיהיה בכלל 'סופה' לטמא טומא"ח, ובלי מחשבה אין סופה לכך, ונמצא דיסוד דין מחשבה לר"מ חלוק מדין מחשבה לרבנן.

והוסיף לבאר דעיקר הגמ' כאן דלר"מ בנחית אארעא לא מהני, היינו נמי מה"ט דאינו בכלל 'סופה' דצ"ל ודאי עומד לכך, וזאת מאחר דלר"מ אינו סתם חידוש בטומ"א, דאינו אוכל כלל, אלא יש דין טומאה חדשה מכח סופה לטמאה ממילא צ"ל בכלל סופה בפועל.

אבל לרבנן דהוי אוכל אז בעינן מחשבה רק שיהיה אוכל, אבל אם הוא אוכל אז מהני אפי' אם הוא אארעא, וכל ספיקת הגמ' כאן רק בר"מ שיש לו דין מחודש של טומאה חמורה בכה"ג שאינו אוכל כלל, אם אך עומד לכך בפועל.

ולמעשה נחלקו רש"י ותוס' לר"מ אם הוא כשיעור כביצה אם ג"כ צ"ל בידה, [ע' תוד"ה ומודה], וכתב הקה"י דבאמת הוא חידוש לתוס' דיוצא דיש ב' סוגי סופה לטמא לר"מ, חדא כמו לרבנן אם יש בו כשיעור אז לא בעינן סופה בפועל בידה, ועוד דין אפי' אם אינו אוכל ואינו כשיעור ג"כ טמא אם אך סופה בפועל ואז צ"ל בידה, ונתקשה במקור הדברים שיש באמת ב' דינים שונים.

{מחלוקת רש"י ורמב"ם בביאור שאלת הגמרא בחיבור אוכלים}

בעיא מיניה וכו' חיבור אוכלין וכו' מונין ראשון ושני וכו', רש"י מפרש בב' חצאי זית נבילה, והוי חיבור רק לטומאה קלה ולא לטומאה חמורה, ומספק"ל אם יש לו כח לטמא כנבלה ממש דהאוכל הנוגע בחצי הוי ראשון או רק שני, ופשיט ליה דרק כשני כיון דאינו מטמא אדם. ורש"י כתב דא"י טעם לחלק בין חמורה לקלה, וע' חזו"א (טבול יום ד, יז) דמצד דבאמת לא הוי חיבור רק מדרבנן והחמירו בטומאה קלה, ע"ש. אבל הרמב"ם (אבה"ט פ"א ה"ו) מפרש הנידון באופ"א, דחיבור לטומאה קלה היינו ב' אוכלים זה אצל זה ומשקה מחברין, ונגע שרץ בא' מהם דהשני ג"כ חיבור לה לטומאה זו ונטמא, ואינו חיבור לטומאה חמורה היינו בב' חצאי נבילה וכו' רש"י. ולרמב"ם הספק בטומאה קלה אם הוי חיבור כגוש א' והכל הוי ראשון, או האוכל השני הוי רק שני כנוגע באוכל אחר. [וע' קר"א דצ"ע ת"ל דיש משקין באמצע דהוי ראשון ובכל גווני האוכל השני שני, דמשקין תמיד ראשון].

ובחק נתן תמה על הרמב"ם מה הפשיטות שאינו מטמא אדם ולכן לא הוי חיבור, מה השייכות של המטמא לאדם לזה אם החיבור כאן הוי חיבור גמור כגוש א' או לא.

ופי' הקר"א בקצרה, וכ"ה במרכבת המשנה, וחזו"א שם, דהרמב"ם מפרש דכמו שמצינו במטמא דאם אינו מטמא אדם אינו עושה ראשון, כמו כן לגבי החיבור, אם אך לא הוי חיבור לגבי נבילה טומאה חמורה ממילא אינו חיבור גם לטומאה קלה, ונעשה רק שני.

והרמב"ם כתב דהוא ספק בגמ', והראב"ד תמה דהבעיא נפשט, וע' כס"מ משכ"ב, והאריך בזה בחי' הגרא"ל מאלוין (ח"ב סי' לח סק"ד) ליישב דעת הרמ"ם.

{חקירה בגדר טומאת בגדים של המוציאים}

מנה"מ דת"ר וכו' יצא חוץ למחנה א' טמא. ונחלקו רבנן ור"ש אם יש טומאה בהוצאה, ע' חי' הגרא"ל מאלין (ח"ב סי' לג) ואשר לשלמה (מועד סי' נו) בגדר הדין לרבנן, אם הוא טומאה חדשה של מוציאים, או הוא חידוש דהתעסקות בשריפה מתחיל כבר משעת הוצאה.

והנה, בח"ח בזבח תודה (לעיל קד, ב במשנה) מספק"ל מה הדין אם יצאו חוץ למחנה א' ונטמא הפרה, דעכשיו נשרף בהר הבית, האם אמרינן דעכשיו למפרע לא נטמאו בגדים של המוציאים או לא, וע"ש בפי' המשנה והייתור לעיל יצאו אלו ואלו לרבות כה"ג, ע"ש.

ולכאורה תלוי בזה, דאם יסוד הטומאה משום השריפה, מסתברא דלא בא לכלל שריפה א"כ נמצא דלא היו מתעסקים בשרפה למפרע, אבל אם הוא טומאה בפנ"ע מצד ההוצאה א"כ סו"ס בזמנו היה הוצאה כדין, ויל"ע.

וע' לעיל הוכחת החזו"א לספיקת הח"ח דגם כל ההולכה חייב, וכפשוטו הוא כנ"ל דאינו דין בהוצאה אלא חלק מהתעסקות לשריפה וכבר משעת היציאה מטמא בגדים.

ובחי' רא"ל מאלין (שם) כתב להוכיח שהוא דין בהוצאה בפנ"ע מהא דמצינו בפסחים (פה, ב) דבעינן הוצאה דומיא דשבת עם הנחה, ע' תוס' לעיל קד, ב ד"ה שיצא. ואם יסודו משום התעסקות בשרפה ק' לומר שיש דינים על ההוצאה, ובע"כ ההוצאה הוא המטמא ויש בו דין הוצאה כשבת.

ובאשר לשלמה (מועד סי' נו) כתב עפ"י לדון עוד דבאמת הרמב"ם לא הזכיר תנאי זו של הנחה בהוצאת הפרים, (ע"ש בפ"ה דפרה) ובמשל"מ כבר תמה על הרמב"ם בזה. וי"ל דהרמב"ם ס"ל דדין זה תלוי ביסוד הבנת טומאת המוציאים, ולמד דסוגיא דידן פליג אסוגיא דפסחים ויסוד הטומאה משום שריפה, [וע' קר"א דהגמ' לעיל כיון דהדור הדור מבואר נמי דאינו מעשה הוצאה המטמא], וכמבואר נמי ברש"י לעיל ברוב אבר דחייב אפי' באגודו בפנים וכו' התוס' לעיל שם, ובע"כ סוגיא דידן פליג, ויסוד מחלוקת הסוגיות הוא בזה בהבנת דין טומאת המוציאים, והרמב"ם פסק להלכה דלא בעינן הנחה, דאינו טומאת הוצאה אלא טומאת התעסקות בשרפה, ולכן לא בעינן הנחה לדינא. [ורק ברמב"ם עצמו ק' לומר כן מכח ההכרח של פירש"י לעיל, דהרמב"ם עצמו מפרש השאלה לעיל כתוס', וע' ראב"ד שם כרש"י].

והנה, ברש"י להלן קו, א כתב דהמצית האור אינו מטמא בגדים, ופירש"י דהיינו כר"ש דיש טומאה רק בשריפה ולא בהוצאה, ותמה הקר"א דמה שייך זה לנידון ר"ש ורבנן שנחלקו בהוצאה, וכאן הנידון מצד השריפה וזה לכו"ע. וכן מבואר ברמב"ם שפסק כרבנן ואעפ"כ הביא דיני הברייתא כאן.

וכתב בשיעורי הגרי"מ פינשטיין (אות כט) די"ל דרש"י ס"ל דיסוד הטומאה אינו היציאה ואינו עוד דין חדש, אלא הכל מהתעסקות בשרפה, ולכן ס"ל לרש"י דה"ה לרבנן מטמאים המצית והמסדר המערכה, אבל אם הוא דין חדש על היוצא א"ש שיטת הרמ"ל. [וי"ל דגם הרמב"ם כרש"י וכנ"ל, אלא סו"ס בעינן הוצאה ולא כל פעולה הוא בכלל התעסקות].